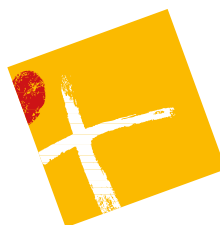




paisajes de la memoria *paisatges de la memòria*

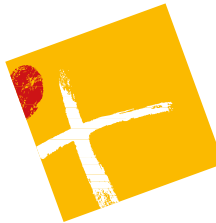
enguera



seminaris d'estiu
seminarios de verano

paisajes de la memoria
paisatges de la memòria

enguera



seminaris d'estiu
seminarios de verano

*“Qualsevol gest necessita un temps per aconseguir-se.
Eixe temps ha de ser aprehés també per aquell que contempla el gest.
El temps ha d'imprimir-se al cos del que contempla (...)
La mirada del que contempla amb el seu cos no atrapa
simplement imatges, coàguls; la seua mirada queda absorta,
absorbida en l'acció o l'escena.”*

CHANTAL MAILLARD

*“La funció constitutiva de les pràctiques artístiques implica que la seua
funció central no consisteix en contar històries, sinó en crear dispositius
en els quals la història pugui fer-se.”*

TONI NEGRI

Edita:
CREC/ Diputació de València
Ayuntamiento de Enguera

Textos:
Blanca Rosa Pastor Cubillo
Óscar Martínez García
pep aparicio guadas

Fotografies:
María Ángeles Vila

Disseny:
gap

Traduccions:
CREC/Diputació de València

Impressió:
Matéu Impressors, s.l. (Xàtiva)

ISBN:
978-84-937772-9-6

Dipòsit Legal:
V-2627-2010



EN AQUESTA OCASIÓ, L'EXPOSICIÓ NO ÉS SOBRE ELS FONS PICTÒRICS municipals ja perfectament catalogats sinó sobre una pintora enguerina, Maria Angeles Vila Tortosa, que va triuñfant en el complex món de l'art, i amb ella, donem un pas endavant en la consolidació d'una de les facetes dels Seminaris d'Estiu, la conformació d'un àmbit singularment artístic, en aquesta ocasió pictòric; àmbit que té la vocació de recuperar l'obra singular i erudita de Jaime Barberán Juan així com seguir la seua estela, en un futur proper.

Inaugurem, d'aquesta manera, una nova col.laboració amb les institucions i entitats que organitzen els Seminaris d'Estiu, que s'ha materialitzat mitjançant l'encàrrec d'una exposició, original i específica, per a donar continuïtat a les tasques iniciades al voltant de les activitats artístiques en la nostra població i al si d'aquests espais de reflexió.

L'exposició titulada **Paisatges de la memòria** senyala i informa sobre els itineraris que les dones i els homes comuns realitzen en les seues vides i les diferents empremtes, senzilles i humils, que ens deixen per a la posteritat.

EN ESTA OCASIÓN, LA EXPOSICIÓN NO ES SOBRE LOS FONDOS PICTÓRICOS municipales ya perfectamente catalogados sino sobre una pintora enguerina, Maria Angeles Vila Tortosa, que va triunfando en el complejo mundo del arte, y con ella, damos un paso adelante en la consolidación de una de las facetas de los Seminarios de Verano, la conformación de un ámbito singularmente artistico, en esta ocasión pictórico; ámbito que tiene la vocación de recuperar la obra singular y erudita de Jaime Barberán Juan así como seguir su estela, en un futuro próximo.

Inauguramos, de esta manera, una nueva colaboración con las instituciones y entidades que organizan los Seminarios de Verano, que se ha materializado mediante el encargo de una exposición, original y específica, para dar continuidad a las tareas iniciadas en torno a las actividades artísticas en nuestra población y en el seno de estos espacios de reflexión.

La exposición titulada Paisajes de la memoria señala e informa sobre los itinerarios que las mujeres y los hombres comunes realizan en sus vidas y las diferentes huellas, sencillas y humildes, que nos dejan para la posteridad.

Pas a pas, junt amb altres institucions i organitzacions, avancem en la concreció d'un present cultural i artístic coherent amb la nostra trajectòria històrica, esperam que els nostres conciutadans i conciutadanes apreuen aquesta renovada activitat.

Santiago Arévalo Llácer
ALCALDE D'ÉNGUERA

Paso a paso, junto con otras instituciones y organizaciones, avanzamos en la concreción de un presente cultural y artístico coherente con nuestra trayectoria histórica, esperamos que nuestros conciudadanos y conciudadanas aprecien esta renovada actividad.

Santiago Arévalo Llácer
ALCALDE DE ÉNGUERA



Un nou paradigma de vida: paisatges i passatges

I

NOVAMENT APAREIX LA CITA ANUAL EN LA QUAL PROPOSEM REFLEXIONS, proporcionem experiències i creem condicions per a concebre un horitzó de canvis i transformacions en el món en el que vivim a través de les pràctiques i experiències reals i actuals que som capaços de posar en marxa i que comporten invariablement una aposta per la sistematització i la reproblematicació de les situacions i esdeveniments que, en si mateix, suposa i imbrica una transformació de cadascuna de nosaltres com a subjectes en procés, al mateix temps, que canviem el món i, aquest, també ens informa i canvia i, aquest procés, requereix sempre d'una conscientització en moviment continu, on els aprenentatges que es perfilen necessiten de la praxis, i aquesta com senyala Varela, suscita la perspectiva i la interrogació, de manera complexa i plena: *“el ser cognitiu és la seua pròpia implementació: la seua història i la seua acció formen un bloc (...) La vida quotidiana és, necessàriament, una experiència amb agents immersos en unes situacions”*.

Així puix, des d'aquesta perspectiva i posició podrem materialitzar un procés de deconstrucció per a recompondre i recombinar, en un procés de rescat i recreació de conceptes, afectes i perceptes que cobren un ampli camp i conformen una nova narració més enllà de la universalitat i de l'escissió entre vida i raó que emergeix contrahegemònica i fa possible i real un moviment perenne de transformació que ens allibera de la di-

Un nuevo paradigma de vida: paisajes y pasajes

I

NUEVAMENTE APARECE LA CITA ANUAL EN LA CUAL PROPONEMOS REFLEXIONES, proporcionamos experiencias y creamos condiciones para concebir un horizonte de cambios y transformaciones en el mundo en el que vivimos a través de las prácticas y experiencias reales y actuales que somos capaces de poner en marcha y que conllevan invariablemente una apuesta por la sistematización y la reproblematicación de las situaciones y acontecimientos que, en si misma, supone e imbrica una transformación de cada una de nosotras como sujetos en proceso, al mismo tiempo, que cambiamos el mundo y, este, también nos informa nosotras y este proceso requiere siempre una concientización en movimiento continuo, donde los aprendizajes que se perfilan necesitan de la praxis, y esta como señala Varela, suscita la perspectiva y la interrogación, de manera compleja y plena: *“el ser cognitivo es su propia implementación: su historia y su acción forman un bloque (...) La vida cotidiana es, necesariamente, una experiencia con agentes inmersos en unas situaciones”*.

Así pues, desde esta perspectiva y posición podremos materializar un proceso de deconstrucción para recomponer y recombinar, en un proceso de rescate y recreación de conceptos, afectos y perceptos que cubren un amplio campo y conforman una nueva narración más allá de la universalidad y de la escisión entre vida y razón que emerge contrahegemónica y hace posible y real un movimiento perenne de transformación que





menió productivista i patriarcal així com potencia la cre-acció humana de vida en comú.

II

Potser hi ha un moviment quasi perenne entre els paisatges de la memòria i la memòria dels paisatges que, unes vegades silenciosament i d'altres amb l'estridència i la bullanga dels esdeveniments, esdevé obertura al pervindre que sempre és un present factici i l'art que llibert circula per l'obra que ens presenta Maria Angeles Vila ens prefigura un passat que il·lumina els buits situats de les olors, dels sorolls, de les imatges..., ens retrotrau a un horitzó materialista sobre la creació i la vida i, sobretot, implementa la potència singular i col·lectiva de l'excedència produïda lliurement, és a dir, l'afirmació com ens recorda Negri, de que tots els éssers humans són àngels i requereixen poder ser rememorats i, és en eixa acció verificada, quan les històries: paisatges i passatges, emergeixen i més que narrades són rescatades i reviscudes.

I si la narració esdevé en el transcurs de l'olor, del tacte, de la visió... aleshores els afectes i les emocions donen llum -i ombra- al sentit que, poc a poc, inscrivim als nostres cossos en eixe caminar fent el camí que és la nostra vida i la contemplació ja no és sols amb la mirada que enalteix els límits i per tant les fronteres sinó amb tot el cos, construint una nova corporeïtat que fa la història i es difumina, potser lentíssimament, les identitats en el transcurs dels paisatges de la memòria; fosca-ment les memòries dels paisatges.

Mentre aquest moviment és assumit i perpetrat per nosaltres, ara tu mateix passeges i et repropies de les memòries dels paisatges - i els paisatges de la memòria-, les incorpores a la teua vida i al teu cos, les materialitzes i les atorgues la dimensió de prerrequisit cre-actiu per a la producció de temps, un temps de sembrar, i espai, un espai que és lloc i també buit, per tant un lloc per a sembrar; i la sembra és expressió de la forma, i també del fons, que verifiquen la rememoració sense mediacions de vivències, totes ancorades en el flux d'allò viscut i, clar, d'experiències, aquestes més enfilades en un context territorial i social, totes dues travessades pel temps i l'espai i que confereixen als quadres, i a la seua instal·lació, un caràcter netament adverbial i, sobretot, imbriquen una dimensió d'im-

nos libere de la dimensión productivista y patriarcal y potencie la cre-acción humana de vida en común.

II

Quizá hay un movimiento casi perenne entre los paisajes de la memoria y la memoria de los paisajes que, unas veces silenciosamente y otras con la estridencia y la bullanga de los acontecimientos, pasa a ser apertura al porvenir que siempre es un presente facticio y el arte que liberto circula por la obra que nos presenta Maria Ángeles Vila nos prefigura un pasado que il·lumina los vacíos situados de los olores, de los ruidos, de las imágenes..., nos retrotrae a un horizonte materialista sobre la creación y la vida y, sobretodo, implementa la potencia singular y col·lectiva de la excedencia producida libremente, es decir, la afirmación como nos recuerda Negri, de que todos los seres humanos son ángeles y requieren poder ser rememorados y, es en esa acción verificada, cuando las historias: paisajes y pasajes, emergen y más que narradas son rescatadas y revividas.

Y si la narración deviene en el transcurso del olor, del tacto, de la visión... entonces los afectos y las emociones dan luz -y sombra- al sentido que, poco a poco, inscribimos en nuestros cuerpos en ese caminar haciendo el camino que es nuestra vida y la contemplación ya no es sólo con la mirada que enaltece los límites y por lo tanto las fronteras sino con todo el cuerpo, construyendo una nueva corporeidad que hace la historia y se difumina, quizás lentísimamente, las identidades en el transcurso de los paisajes de la memoria; oscuramente las memorias de los paisajes.

Mientras este movimiento es asumido y perpetrado por nosotros, ahora tú mismo paseas y te repropias de las memorias de los paisajes -y de los paisajes de la memoria-, las incorporas a tu vida y a tu cuerpo, las materializas y les otorgas la dimensión de prerrequisito cre-activo para la producción de tiempo, un tiempo de sembrar, y espacio, un espacio que es lugar y también vacío, por lo tanto un lugar para sembrar; y la siembra es expresión de la forma, y también del fondo, que verifican la rememoración sin mediaciones de vivencias, todas ancladas en el flujo de aquello vivido y, claro, de experiencias, estas más engarzadas en un contexto territorial y social,

plicació mitjançant relacions inherents al propi procés artístic i a les seues contextualitzacions, la qual traça les sinuoses imatges, els colors, les línies, els signes... d'un imaginari simbòlic que, a més a més, és un trajecte vital i per tant biogràfic, on la memòria és memòria de l'altre i l'altra però, també memòria meua i teua, memòria de les coses i de les paraules, en la mesura en que l'objecte -els quadres, les caixes...- i els subjectes -en aquest cas els i les espectadores- formem part d'una cosmovisió/cosmoolfacció/cosmoaudició/cosmopalpació... del món, de les paraules i de les coses.

III

Estem, per tant, davant d'una acció artística de la memòria -paisatges i passatges- en la qual els subjectes: pintora i espectadors i espectadores, s'obrin a l'exercici de la rememoració i/o recordació d'allò que no s'ha viscut/d'allò que s'ha viscut construint un homenatge i una hospitalitat, càlides, amb elements diversos, a les i els altres, tot inaugurant una resposta i interrogació perennes sobre, i de, la vida de les i els altres i en aquest cas concret sobre el text pictòric -quadres, caixes, objectes...- a llegir, problematitzar, recrear... mitjançant el compromís i la passió, ambdós afectes alegres i gojosos, tot escapant de la mera il·lusió estètica i de la solitud, per què per a fer art és precís construir alliberament en la seua figura singular i col·lectiva.

Aquest muntatge és, en sí mateix, un paisatge -i un passatge-, és a dir l'acció feta per la pintora, i també per cadascuna i cadascun de nosaltres, de passar d'un lloc a un altre i amb ell l'itinerari que fem potser d'una manera nòmada, un paisatge potser redescobert; en definitiva, una certa transició, en aquest cas, a través de la memòria i, per tant, també del lloc i del temps pel qual passem, i com diu el poeta: tots els camins són bons per a fer camí, camins que obrim entre l'espessor de les informacions i la densitat dels moviments.

pep aparicio guadas

ambas atravesadas por el tiempo y el espacio y que confieren a los cuadros, y a su instalación, un carácter claramente adverbial y, sobre todo, imbrican una dimensión de implicación mediante relaciones inherentes al propio proceso artístico y a sus contextualizaciones, la cual traza las sinuosas imágenes, los colores, las líneas, los signos... de un imaginario simbólico que, además, es un trayecto vital y por lo tanto biográfico, donde la memoria es memoria del otro y la otra pero también memoria mía y tuya, memoria de las cosas y de las palabras, en la medida en que el objeto -los cuadros, las cajas...- y los sujetos -en este caso los y las espectadoras- formamos parte de una cosmovisión/cosmoolfacción/cosmoaudición/cosmopalpación... del mundo, de las palabras y de las cosas.

III

Estamos, por lo tanto, ante una acción artística de la memoria -paisajes y pasajes- en la que los sujetos: pintora y espectadores y espectadoras, se abren al ejercicio de la rememoración y/o recordación de lo que no se ha vivido/de lo que se ha vivido construyendo un homenaje y una hospitalidad, cálidas, con elementos diversos, a las y los otros, inaugurando una respuesta e interrogación perennes sobre, y de, la vida de las y los otros y en este caso concreto sobre el texto pictórico -cuadros, cajas, objetos...- a leer, problematizar, recrear... mediante el compromiso y la pasión, ambos afectos alegres y gozosos, escapando de la mera ilusión estética y de la soledad, por qué para hacer arte es preciso construir liberación en su figura singular y colectiva.

Este montaje es, en sí mismo, un paisaje -y un pasaje-, es decir la acción hecha por la pintora, y también por cada una y cada uno de nosotros, de pasar de un lugar a otro y con él el itinerario que hacemos quizá de una manera nómada, un paisaje quizá redescubierto; en definitiva, una cierta transición, en este caso, a través de la memoria y, por lo tanto, también del lugar y del tiempo por el que pasamos, y como dice el poeta: todos los caminos son buenos para hacer camino, caminos que abrimos entre la espesura de las informaciones y la densidad de los movimientos.

pep aparicio guadas



paisajes de la memoria
paisatges de la memòria

María Ángeles Vila

Imatges de memòria, que no d'oblit

RECORDS, OBLITS, FIXACIONS, NEGACIONS, OBSESSIONS, PÈRDUES. ÉSTA ÉS una mínima retafila de vivències comunes a tots. Totes eixes actuacions més o menys voluntàries que tenen a veure amb cada un de nosaltres i que són resultat d'exercitar la nostra pròpia i irrepètible memòria, enllaçant-la amb les nostres pròpies emocions.

És freqüent entre els artistes l'apropriar-se d'eixes idees, sensacions, emocions i vivències que mobilitzen els sers humans del seu entorn per a transcendir-les en un acte de materialització creativa. M^a Ángeles Vila no és una excepció i quelcom tan íntim, tan personal, tan integrat en els nostres esperits com eixos PAISATGES DE LA MEMÒRIA de la nostra vida passada que són el motor que mou la seua voluntat expressiva i es manifesta a través d'una producció interdisciplinària en què ningú pot deixar de sentir-se embolicat.

M^a Ángeles Vila és una artista consagrada, que darrere d'haver aconseguit, la llicenciatura en Belles Arts i l'any següent la Suficiència investigadora amb els estudis del programa de doctorat Gravat i Estampació, ambdós en la Universitat Politècnica mai ha deixat de treballar i de buscar nous camins que li han permés anar avançant en el seu camí com a artista plàstica.

La seua estada durant un any en l'Accademia di Belle Arti de Roma, com a becària del Programa Erasmus mentre era estudiant, i un altre tant en el Taller de gravat de Mario Caprini

Imágenes de memoria, que no de olvido

RECUERDOS, OLVIDOS, FIJACIONES, NEGACIONES, OBSESIONES, PÉRDIDAS. ÉSTA ES una mínima retahíla de vivencias comunes a todos. Todas esas actuaciones más o menos voluntarias que tienen que ver con cada uno de nosotros y que son resultado de ejercitar nuestra propia e irrepètible memoria, enlazándola con nuestras propias emociones.

Es frecuente entre los artistas el apropiarse de esas ideas, sensaciones, emociones y vivencias que movilizan a los seres humanos de su entorno para trascenderlas en un acto de materialización creativa. M^a Ángeles Vila no es una excepción y algo tan íntimo, tan personal tan integrado en nuestros espíritus como esos PAISAJES DE LA MEMORIA de nuestra vida pasada que son el motor que mueve su voluntad expresiva y se manifiesta a través de una producción interdisciplinar en la que nadie puede dejar de sentirse envuelto.

M^a Ángeles Vila es una artista consagrada, que tras haber conseguido la licenciatura en Bellas Artes y al año siguiente la Suficiencia investigadora con los estudios del programa de doctorado Grabado y Estampación, ambos en la Universidad Politécnica nunca ha dejado de trabajar y de buscar nuevos caminos que le han permitido ir avanzando en su camino como artista plástica.

Su estancia durante un año en la Accademia di Belle Arti de Roma, como becaria del Programa Erasmus mientras era estudiante, y otro tanto en el Taller de grabado de Mario Caprini una vez finalizados los estudios, como becaria del programa Leonardo da Vinci, le abrieron los ojos a experiencias nuevas que le facilitaron



una vegada finalitzats els estudis, com a becària del programa Leonardo da Vinci, li van obrir els ulls a experiències noves que li van facilitar altres formes de contar, d'expressar-se i, sobre-tot, d'afrontar el fet artístic. En el meu record persistix la força que transmetia el seu llibre d'artista *Tre pasi*, realitzat a partir de la seua primera experiència a Itàlia, combinades amb els suggeriments que va poder descobrir amb la seua participació en el meu curs de gravat xilogràfic i llibre d'artista.

A partir del moment en què ha de submergir-se en la vida professional, entre aquelles emocions que li embarguen tenen un gran pes específic les derivades de la seua intensa, continuada i fructífera pràctica artística. Els seus llaços amb Roma, la ciutat en què se sent acollida, queden establits amb la idea de ser per sempre, i així, encara que el seu treball continua enriquint-se, no obstant això mai renúncia ni als seus orígens ni a les seues trobades, i és la memòria dels uns i els altres els que li suggerixen tants motius i arguments com podem descobrir i apreuar en les seues produccions.

A tota la seua activitat d'experimentació personal i de treball en el taller se suma les seues col·laboracions amb artistes i institucions en un afany de construir un món millor en què l'art pugui ser viscut en l'ampli entorn cultural en què es mou, i on caben amb tot el dret les mostres resultants de l'activitat interdisciplinària de l'artista.

El seu polifacètic esperit li ha mogut a coordinar tallers didàctics i muntatges expositius amb l'Institut Cervantes a Roma, però també li ha portat a promoure l'activitat d'altres artistes espanyols i italians a Xàtiva; *spazio d'arte* ha sigut un ric lloc de trobada on era possible aprendre, adquirir obres d'art, intercanviar idees de creació, en resum va ser un facilitador de relacions entre els artistes i un lloc perquè l'art poguera inserir-se en quotidianitat de la vida xativina, que va poder ser possible gràcies al seu esforç i capacitat per a plantejar-se desafiaments i aconseguir-los.

M^a Ángeles sempre ha sentit la necessitat mostrar-se, de participar, de ser part activa dels esdeveniments i d'establir llaços. Així, la seua activitat la convertix en un pont d'intercanvi d'idees, intencions, cultures i memòries de passats personals nascuts ací i d'allà de la seua pròpia experiència i de la vida dels altres, que van omplint la seua vida i consolidant el seu quefer artístic.

otras formas de contar, de expresarse y, sobre todo, de afrontar el hecho artístico. En mi recuerdo persiste la fuerza que transmitía su libro de artista Tre pasi, realizado a partir de su primera experiencia en Italia, combinadas con las sugerencias que pudo descubrir con su participación en mi curso de Grabado xilográfico y libro de artista.

A partir del momento en que ha de sumergirse en la vida profesional, entre aquellas emociones que le embargan tienen un gran peso específico las derivadas de su intensa, continuada y fructífera práctica artística. Sus lazos con Roma, la ciudad en la que se siente acogida, quedan establecidos con la idea de ser para siempre, y así, aunque su trabajo continúa enriqueciéndose, sin embargo nunca renuncia ni a sus orígenes ni a sus encuentros, y es la memoria de unos y otros los que le sugieren tantos motivos y argumentos como podemos descubrir y apreciar en sus producciones.

A toda su actividad de experimentación personal y de trabajo en el taller se suma sus colaboraciones con artistas e instituciones en un afán de construir un mundo mejor en el que el arte pueda ser vivido en el amplio entorno cultural en el que se mueve, y en donde caben con pleno derecho las muestras resultantes de la actividad interdisciplinar de la artista.

Su polifacético espíritu le ha movido a coordinar talleres didácticos y montajes expositivos con el Instituto Cervantes en Roma, pero también le ha llevado a promover la actividad de otros artistas españoles e italianos en Xàtiva; spazio d'arte ha sido un rico lugar de encuentro donde era posible aprender, adquirir obras de arte, intercambiar ideas de creación, en resumen fue un facilitador de relaciones entre los artistas y un lugar para que el arte pudiera insertarse en cotidianidad de la vida setabense, que pudo ser posible gracias a su esfuerzo y capacidad para plantearse desafíos y conseguirlos.

M^a Ángeles siempre ha sentido la necesidad de mostrarse, de participar, de ser parte activa de los acontecimientos y de establecer lazos. Así, su actividad la convierte en un puente de intercambio de ideas, intenciones, culturas y memorias de pasados personales nacidos aquí y de allá de su propia experiencia y de la vida de los otros, que van llenando su vida y consolidando su quehacer artístico.

Titulos como Solidaritat, Cohexiones, Errare, Fabularte, Il confine ma dove?, Entre las pequeñas ventanas, son títulos de al-



Títols com *Solidaritat, Cohexiones, Errara, Fabular-te, Il·ltre confine ma dove?, Entre les xicotetes finestres*, són títols d'algunes mostres en què ha intervingut i que ens parlen d'este sentit innat que té d'intercanvi i relació, que li facilita l'adquisició d'imatges i el coneixements d'individus, a més d'aportar-li un bagatge plenament invadit de fórmules tècniques i composicions expressives que li porten a evolucionar fins que hui l'apreciem, amb la fortaleza per a mostrar clarament una proposta artística en què l'espectador és part fonamental perquè l'obra complisca totalment la funció que va ser la seua raó de ser creada.

Imatges com *Buscant els fonaments o les onades, Desig, Dolor, Pèrdua, Amor, Memòria*, entre moltes altres, ens fan tindre contínuament present que el que realment importa és no oblidar qui som; no perdre el nostre centre vital en meitat de tant de frenesí productiu; rescatar aquelles parts de la nostra memòria que ens permeten ser en el més profund sentit de la paraula, amb tota la vida que el nostre antecessors ens han llegat i nosaltres intuïm que la seua permanència és necessària per a poder continuar construint sense caure en els errors ja comeses i aprofitant els encerts ja aconseguits.

Les obres, construïdes amb tècniques pictòriques i gràfiques de diversa índole (des de la serigrafia sobre tela fins als monotips sobre paper, passant per litografies i transferències d'antigues fotografies, pintades amb veladures d'aigüa) que sensibilitzen objectes i formats que pretenen provocar que qui els observa assenta l'imparable impuls de relacionar-se amb ells, de percebre-ho de forma activa a través dels seus sentits i prestant tota la seua atenció, que és captada per a portar-li a identificar-se amb l'autora i rememorar el seu propi passat.

En fi, el treball de M^a Ángeles Vila és una oferta a creuar el pont entre passat i present en un íntim acte de passeig personal per aquells records d'imatges viscudes pròximes a les formes, els personatges, els colors i les propostes que ella ofereix i que, al mostrar-se davant dels nostres ulls, ens invita a submergir-nos en un espai atemporal que aconsegueix a tantes memòries com a esperits desperts s'acosten a la seua trobada.

Blanca Rosa Pastor Cubillo
DIRECTORA DEL DEPARTAMENT DIBUIX
UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA

gunas muestras en las que ha intervenido y que nos hablan de este sentido innato que tiene de intercambio y relación, que le facilita la adquisición de imágenes y el conocimientos de individuos, además de aportarle un bagaje plenamente invadido de fórmulas técnicas y composiciones expresivas que le llevan a evolucionar hasta que hoy la apreciamos, con la fortaleza para mostrar claramente una propuesta artística en la que el espectador es parte fundamental para que la obra cumpla totalmente la función que fue su razón de ser creada.

Imágenes como Buscando los cimientos o las olas, Deseo, Dolor, Pérdida, Amor, Memoria, entre otras muchas, nos hacen tener continuamente presente que lo que realmente importa es no olvidar quiénes somos; no perder nuestro centro vital en mitad de tanto frenesí productivo; rescatar aquellas partes de nuestra memoria que nos permiten ser en el más profundo sentido de la palabra, con toda la vida que nuestro antecesores nos han legado y nosotros intuimos que su permanencia es necesaria para poder seguir construyendo sin caer en los errores ya cometidos y aprovechando los aciertos ya conseguidos.

Las obras, construidas con técnicas pictóricas y gráficas de diversa índole (desde la serigrafía sobre tela hasta los monotipos sobre papel, pasando por litografías y transferencias de antiguas fotografías, coloreadas con veladuras de aguada) que sensibilizan objetos y formatos que pretenden provocar que quien los observa sienta el imparable impulso de relacionarse con ellos, de percibirlo de forma activa a través de sus sentidos y prestando toda su atención, que es captada para llevarle a identificarse con la autora y rememorar su propio pasado.

En fin, el trabajo de M^a Ángeles Vila es una oferta a cruzar el puente entre pasado y presente en un íntimo acto de paseo personal por aquellos recuerdos de imágenes vividas cercanas a las formas, los personajes, los colores y las propuestas que ella ofrece y que, al mostrarse ante nuestros ojos, nos invita a sumergirnos en un espacio atemporal que alcanza a tantas memorias como espíritus despiertos se acercan a su encuentro.

Blanca Rosa Pastor Cubillo
DIRECTORA DEL DEPARTAMENTO DIBUJO
UNIVERSIDAD POLITÉCNICA DE VALENCIA



Paisatges de la memòria

1.

EN 1953, UN JOVE ARTISTA DE NOM ROBERT RAUSCHENBERG ES VA DIRIGIR A l'estudi del també pintor Willem de Kooning, una de les principals figures del llavors triomfant Expressionisme abstracte americà. Este fet - el d'un artista incipient visitant a un col·lega quelcom major, molt més conegut i ja reeixit per a mostrar-li els seus respectes, compartir impressions sobre l'art i la pintura i inclús intercanviar alguna xicoteta obra - no era en si res estrany, ni en aquella ni en qualsevol època passada. No obstant això, per al que Rauschenberg pretenia fer aquell dia havia tingut inclús que comprar una botella de licor per a reforçar el seu valor i gosadia, i el propi artista, anys més tard, confessaria que va arribar a desitjar que l'expressionista abstracte no estiguera a casa. Però allí estava de Kooning. Rauschenberg va entrar, es van saludar i van començar a intercanviar opinions en una animada xarrada fins que, alguns minuts més tard, el jove artista va decidir abordar l'assumpte que li havia portat fins allí: demanar-li un dibuix a de Kooning... però no per a penjar-ho en la paret del seu estudi o poder contemplar-ho quan volguera, sinó per a esborrar-ho.

A pesar de la seua sorpresa inicial, l'expressionista abstracte va anar cap a unes carpetes que tenia recolzades en una paret del seu taller i va començar a buscar un dibuix que regalar a Rauschenberg; un dibuix que poguera a trobar a faltar i que no fóra fàcil d'eliminar de la superfície del paper; un dibuix que meresquera formar part d'una de les obres paradig-

Paisajes de la memoria

1.

EN 1953, UN JOVEN ARTISTA DE NOMBRE ROBERT RAUSCHENBERG SE DIRIGIÓ al estudio del también pintor Willem de Kooning, una de las principales figuras del por entonces triunfante Expresionismo abstracto americano. Este hecho -el de un artista incipiente visitando a un colega algo mayor, mucho más conocido y ya exitoso para mostrarle sus respetos, compartir impresiones acerca del arte y la pintura e incluso intercambiar alguna pequeña obra- no era en sí nada extraño, ni en aquella ni en cualquier época pasada. Sin embargo, para lo que Rauschenberg pretendía hacer aquel día había tenido incluso que comprar una botella de licor para reforzar su valor y osadía, y el propio artista, años más tarde, confesaría que llegó a desear que el expresionista abstracto no estuviera en casa. Pero allí estaba de Kooning. Rauschenberg entró, se saludaron y comenzaron a intercambiar opiniones en una animada charla hasta que, algunos minutos más tarde, el joven artista decidió abordar el asunto que le había llevado hasta allí: pedirle un dibujo a de Kooning pero no para colgarlo en la pared de su estudio o poder contemplarlo cuando quisiera, sino para borrarlo.

Pese a su sorpresa inicial, el expresionista abstracto fue hacia unas carpetas que tenía apoyadas en una pared de su taller y comenzó a buscar un dibujo que regalar a Rauschenberg; un dibujo que pudiera a echar de menos y que no fuera fácil de eliminar de la superficie del papel; un dibujo que mereciera formar parte de una de las obras paradigmáticas de lo

màtiques del que actualment coneixem com a New Dadà. Eixe dibuix, del qual no conservem cap imatge original abans de la seua “destrucció/conversió” es va transformar, darrere de dos arduos mesos de procés, en el cèlebre “*Dibuix de Willem de Kooning esborrat*” i constituïx una metàfora perfecta de l’evolució que va provocar en l’art contemporani el revolucionari treball plàstic i conceptual de Robert Rauschenberg: el pas o trànsit del pictòric i gestual Expressionisme abstracte americà al New Dadà i, posteriorment, al Pop.

2.

L’obra plàstica de María Ángeles Vila Tortosa ha experimentat una transformació semblant a l’esbossada en el paràgraf anterior durant els últims anys de la seua trajectòria. En efecte, si fórem capaços de comparar les obres que en esta exposició se’ns presenten amb produccions del seu període anterior a l’any 2007, podríem veure com eixa evolució és palesa, i com esta ha determinat que el seu treball actual s’acoste a postulats pictòrics i visuals molt pròxims als que artistes com el ja citat Rauschenberg va anticipar durant la segona mitat del segle XX, encara que òbviament enriquits amb una nova mirada i una actitud davant de la creació plàstica d’enorme originalitat. En les pròximes línies, el nostre objectiu és rastrejar eixe recórrer artístic des de la més pura i lírica abstracció, passant per una pintura a mitjan camí entre el no figuratiu i el referencial, per a acabar en les actuals propostes que configuren la present exposició en què la imatge fotogràfica evidència de manera més que patent la seua íntima connexió amb la realitat que rodeja l’artista.

3.

Des dels començaments de la seua carrera com a creadora plàstica, l’abstracció va ser el vector determinant en la producció pictòrica i gràfica de María Ángeles Vila Tortosa. A partir d’un control exquisit de les harmonies tonals i cromàtiques, i d’una sàvia disposició dels elements visuals sobre la superfície del llenç o el paper, l’artista componia obres que pareixien seguir els passos marcats per la pintura abstracta dels anys immediatament posteriors a la Segona Guerra Mundial. Sense arribar a extrems expressius i gestuals que podríem relacionar

que actualmente conocemos como New Dadá. Ese dibujo, del cual no conservamos ninguna imagen original antes de su -destrucción/conversión- se transformó, tras dos arduos meses de proceso, en el célebre -Dibujo de Willem de Kooning borrado- y constituye una metáfora perfecta de la evolución que provocó en el arte contemporáneo el revolucionario trabajo plástico y conceptual de Robert Rauschenberg: el paso o tránsito del pictórico y gestual Expresionismo abstracto americano al New Dadá y, posteriormente, al Pop.

2.

La obra plástica de María Ángeles Vila Tortosa ha experimentado una transformación similar a la esbozada en el párrafo anterior durante los últimos años de su trayectoria. En efecto, si fuéramos capaces de comparar las obras que en esta exposición se nos presentan con producciones de su periodo anterior al año 2007, podríamos ver como esa evolución es patente, y como ésta ha determinado que su trabajo actual se acerque a postulados pictóricos y visuales muy cercanos a los que artistas como el ya citado Rauschenberg anticipó durante la segunda mitad del siglo XX, aunque obviamente enriquecidos con una nueva mirada y una actitud ante la creación plástica de enorme originalidad. En las próximas líneas, nuestro objetivo es rastrear ese recorrer artístico desde la más pura y lírica abstracción, pasando por una pintura a medio camino entre lo no figurativo y lo referencial, para acabar en las actuales propuestas que configuran la presente exposición en las que la imagen fotográfica evidencia de manera más que patente su íntima conexión con la realidad que rodea a la artista.

3.

Desde los comienzos de su carrera como creadora plástica, la abstracción fue el vector determinante en la producción pictórica y gráfica de María Ángeles Vila Tortosa. A partir de un control exquisito de las armonías tonales y cromáticas, y de una sabia disposición de los elementos visuales sobre la superficie del lienzo o el papel, la artista componía obras que parecían seguir los pasos marcados por la pintura abstracta de los años inmediatamente posteriores a la Segunda Guerra Mundial. Sin llegar a extremos expresivos y gestuales que podríamos re-



amb l'Escola de Nova York - casos de Pollock o el ja comentat de Kooning - o amb algunes tendències de l'informalisme europeu - com la capitanejada per Georges Mathieu - Les obres d'aquells anys no tan llunyans es posicionaven molt més pròximes a una certa abstracció lírica. En les dites pintures, moltes vegades organitzades en sèries tal com encara hui en dia realitza, les subtils veladures de color s'estenien per damunt de superfícies rugoses, a vegades aparentment aspres i desiguals, configurant unes obres en què el contrast entre els vaporosos vels de color que assemblen reflexos que vagen a desaparèixer d'un instant a un altre, i la duresa de la capa d'emprimació que les acollia en el seu si, provocava interesantíssimes relacions visuals. Davant d'aquelles pintures pareixien poder escoltar-se ecos dels "color field paintings" de Rothko, de les "texturologies" de Dubuffet o de les superfícies pintades d'Esteban Vicente, però tots ells matisats i contextualitzats per la sensibilitat d'una creadora coneixedora dels més perspicaços ressorts de la percepció visual.

Si en la pintura d'este període a què referim podíem indagar tot este ventall de relacions i referències plàstiques, no ocorria menys pel que fa a la seua producció gràfica i en la seua intensíssima investigació dins del camp del gravat i l'estampació. En efecte, ja des dels seus anys d'estudiant en la Facultat de Belles Arts de València, María Ángeles Vila es va sentir intensament atreta per les enormes possibilitats expressives que amagaven les planxes de fusta o metall, els burins i les gúbies, els àcids i les pantalles serigràfiques. D'esta manera, igual que va ser capaç d'aconseguir altes cotes d'expressivitat pictòrica amb els mitjans anteriorment comentats, amb el gravat també va poder aconseguir sèries en què esprenia totes les possibilitats dels procediments de l'estampa, sempre dins dels paràmetres de la imatge no referencial que, com hem indicat amb anterioritat, dominava esta primera gran etapa de la seua trajectòria com a creadora.

4.

En quin moment María Ángeles Vila va sentir la pulsio d'introduir la realitat en les seues composicions? Quin va ser el detonant perquè les seues obres, plenament abstractes i amb carències de pràcticament qualsevol al·lusió a formes i signes

lacionar con la Escuela de Nueva York - casos de Pollock o el ya comentado de Kooning - o con algunas tendencias del informalismo europeo - como la capitaneada por Georges Mathieu - las obras de aquellos años no tan lejanos se posicionaban mucho más cercanas a una cierta abstracción lírica. En dichas pinturas, muchas veces organizadas en series tal y como todavía hoy en día realiza, las sutiles veladuras de color se extendían por encima de superficies rugosas, a veces aparentemente ásperas y desiguales, configurando unas obras en las que el contraste entre los vaporosos velos de color que asemejan reflejos que vayan a desaparecer de un instante a otro, y la dureza de la capa de imprimación que las acogía en su seno, provocaba interesantísimas relaciones visuales. Ante aquellas pinturas parecían poder escucharse ecos de los -color field paintings- de Rothko, de las -texturologías- de Dubuffet o de las superficies coloreadas de Esteban Vicente, pero todos ellos matizados y contextualizados por la sensibilidad de una creadora conocedora de los más perspicaces resortes de la percepción visual.

Si en la pintura de este periodo al que venimos refiriéndonos podíamos indagar todo este abanico de relaciones y referencias plásticas, no ocurría menos en lo referente a su producción gráfica y en su intensísima investigación dentro del campo del grabado y la estampación. En efecto, ya desde sus años de estudiante en la facultad de Bellas Artes de Valencia, María Ángeles Vila se sintió intensamente atraída por las enormes posibilidades expresivas que escondían las planchas de madera o metal, los buriles y las gubias, los ácidos y las pantallas serigráficas. De este modo, al igual que fue capaz de alcanzar altas cotas de expresividad pictórica con los medios anteriormente comentados, con el grabado también pudo lograr series en las que exprimía todas las posibilidades de los procedimientos de la estampa, siempre dentro de los parámetros de la imagen no referencial que, como hemos indicado con anterioridad, dominaba esta primera gran etapa de su trayectoria como creadora.

4.

¿En qué momento María Ángeles Vila sintió la pulsión de introducir la realidad en sus composiciones? ¿Cuál fue el detonante para que sus obras, plenamente abstractas y carentes de prácticamente cualquier alusión a formas y signos reconocibles

reconoscibles fins a eixe moment, començaren a poblar-se de referències figuratives? On va trobar l'energia necessària per a endinsar-se en un àmbit que fins llavors desconeixia i que l'allunyava de les comoditats d'una pràctica pictòrica abstracta amb la que ja havia aconseguit nombroses recompenses i satisfaccions? És difícil respondre a estes incògnites i de vegades és probable que ni tan sols la pròpia artista siga capaç de trobar les motivacions exactes i precises que li van portar a donar un gir copernicà a la seua carrera com a creadora, atés que estes són sovint de diversa índole i naturalesa, fonent-se i confonent-se entre si. Del que no queda dubte és que, durant l'any 2007, l'obra de María Ángeles Vila patix un canvi. Este és en principi aparentment nimí, quasi imperceptible per a ulls i mirades poc cuidadoses, però d'un calat conceptual susceptible de remoure els fonaments de tota la seua producció artística i provocar un terratrèmol de conseqüències desconegudes en aquell moment i que només ara, darrere de tres llargs anys, podem tan sols intuir.

En les pintures de María Ángeles Vila van començar a aparèixer lletres i números, tipografies i fragments de paraules que pareixen intentar comunicar-nos algun tipus de missatge. I això era precisament el que l'artista estava intentant fer: enviar idees, contar històries, transmetre un significat i un tema. Quelcom que fins a eixe moment no havia fet en tota la seua trajectòria.

Per a tal fi, el procediment empleat per l'autora va ser semblant al desenrotllat per Picasso i Braque durant l'any 1911 quan, des de la mateixa frontera de la pintura no referencial a la que havien arribat a bord de la descomposició formal de l'anomenat cubisme analític, van decidir reintroduir en els seus llenços les referències a la realitat de la que s'allunyaven des de 1909. En aquelles obres fonamentals de l'art del segle XX com ara "Ma Jolie" de Picasso o "El portugués" de Braque per posar només dos exemples més que coneguts, van ser els caràcters cal·ligràfics el mètode pel qual el significat tornava a introduir-se en pintures que havien arribat a fregar la imatge abstracta, donant inici a la fase del cubisme coneguda com a cubisme sintètic. Al cap i a la fi, hi ha un poc més ple de significat i de contingut que una paraula escrita? Hi ha algun element visual més adequat que l'escriptura per a reintroduir el tema

hasta ese momento, comenzaran a poblarse de referencias figurativas? ¿Dónde encontró la energía necesaria para adentrarse en un ámbito que hasta entonces desconocía y que la alejaba de las comodidades de una práctica pictórica abstracta con la que ya había alcanzado numerosas recompensas y satisfacciones? Es difícil responder a estas incógnitas y en ocasiones es probable que ni siquiera la propia artista sea capaz de encontrar las motivaciones exactas y precisas que le llevaron a dar un giro copernicano a su carrera como creadora, dado que éstas son a menudo de diversa índole y naturaleza, fundiéndose y con-fundiéndose entre sí. De lo que no queda duda es de que, durante el año 2007, la obra de María Ángeles Vila sufre un cambio. Éste es en principio aparentemente nimio, casi imperceptible para ojos y miradas poco cuidadosas, pero de un calado conceptual susceptible de remover los cimientos de toda su producción artística y provocar un terremoto de consecuencias desconocidas en aquel momento y que solo ahora, tras tres largos años, podemos siquiera intuir.

En las pinturas de María Ángeles Vila comenzaron a aparecer letras y números, tipografías y fragmentos de palabras que parecen intentar comunicarnos algún tipo de mensaje. Y eso era precisamente lo que la artista estaba intentando hacer: enviar ideas, contar historias, transmitir un significado y un tema. Algo que hasta ese momento no había hecho en toda su trayectoria.

Para tal fin, el procedimiento empleado por la autora fue similar al desarrollado por Picasso y Braque durante el año 1911 cuando, desde la mismísima frontera de la pintura no referencial a la que habían arribado a bordo de la descomposición formal del llamado Cubismo analítico, decidieron reintroducir en sus lienzos las referencias a la realidad de la que venían alejándose desde 1909. En aquellas obras fundamentales del arte del siglo XX tales como "Ma Jolie" de Picasso o "El portugués" de Braque por poner solo dos ejemplos más que conocidos, fueron los caracteres caligráficos el método por el cual el significado volvía a introducirse en pinturas que habían llegado a rozar la imagen abstracta, dando inicio a la fase del Cubismo conocida como Cubismo sintético. Al fin y al cabo, ¿hay algo más lleno de significado y de contenido que una palabra escrita? ¿Existe algún elemento visual más adecuado que





i ancorar la imatge pictòrica a eixa realitat que li servix de nutrient i fonament? D'esta manera, les obres de María Ángeles Vila foren omplint-se de lletres disperses per la superfície de la imatge, de números que pareixien voler transmetre'ns un codi ocult que ens obrira la porta a la comprensió profunda de les seues creacions i dels seus significats, de paraules inconcluses o expressions en altres llengües diferents de la seua materna. I pel badall d'eixa porta entreoberta es van colar, incontrolables i enèrgiques, múltiples referències a la realitat que li rodejava, a les seues ànsies i els seus anhels, als seus afany i les seues vivències, a les seues presències i les seues absències...

5.

I la realitat es va convertir en imatges fotogràfiques. I les imatges fotogràfiques van conquistar el lloc que antany li van correspondre a les matèriques textures i a les harmonies cromàtiques i van passar a dominar, amb el seu potentíssim caràcter referencial i la seua inesgotable energia evocadora, les noves obres de l'autora des de l'any 2009 i fins hui mateix. I ací és on ens apareix de nou la figura seminal de Robert Rauschenberg, a qui havíem abandonat al principi d'estes línies, i les seues obres *new-dada* en què mescla, interrelaciona i fon, de manera semblant a com ara ens proposa María Ángeles Vila, un ampli ventall de referències fotogràfiques que servixen de base i fonament a l'expressivitat d'enèrgiques i àmplies pinzellades, a la pintura estenent-se per sobre els contorns d'eixes fotografies serigrafiades sobre llenços o papers. Estem per tant, ja siga en l'obra del gran creador nord-americà com en la de l'artista que ens ocupa en esta exposició, davant d'una pintura que es posiciona a mitjan camí entre l'interés exclusiu pel significat - la pintura en si, la seua superficialitat innata, el com es pinta al cap i a la fi - i la tendència a valorar de manera quasi única el significat - el tema o concepte de l'obra, el missatge subjacent a la mateixa, el què es pinta en definitiva.

En les obres actuals de María Ángeles Vila ens aborden personatges del passat, del seu passat i els seus records que, gràcies a la capacitat d'universalitzar de les obres d'art, són també el nostre passat i els nostres records. Eixos personatges que servixen com a paradigmes col·lectius se'ns presenten, com ja hem anticipat, a partir d'imatges fotogràfiques transferides a

la escritura para reintroducir el tema y anclar la imagen pictórica a esa realidad que le sirve de nutriente y fundamento? De este modo, las obras de María Ángeles Vila fueron llenándose de letras dispersas por la superficie de la imagen, de números que parecían querer transmitirnos un código oculto que nos abriera la puerta a la comprensión profunda de sus creaciones y de sus significados, de palabras inconclusas o expresiones en otras lenguas diferentes a la suya materna. Y por la rendija de esa puerta entreabierta se colaron, incontrolables y enérgicas, múltiples referencias a la realidad que le rodeaba, a sus ansias y sus anhelos, a sus desvelos y sus vivencias, a sus presencias y sus ausencias...

5.

Y la realidad se convirtió en imágenes fotográficas. Y las imágenes fotográficas conquistaron el lugar que antaño le correspondió a las matéricas texturas y a las armonías cromáticas y pasaron a dominar, con su potentísimo carácter referencial y su inagotable energía evocadora, las nuevas obras de la autora desde el año 2009 y hasta hoy mismo. Y aquí es donde nos aparece de nuevo la figura seminal de Robert Rauschenberg, a quien habíamos abandonado al principio de estas líneas, y sus obras new-dada en las que mezcla, interrelaciona y funde, de manera similar a como ahora nos propone María Ángeles Vila, un amplio abanico de referencias fotográficas que sirven de base y cimiento a la expresividad de enérgicas y amplias pinzelladas, a la pintura extendiéndose por sobre los contornos de esas fotografías serigrafiadas sobre lienzo o papeles. Estamos por tanto, ya sea en la obra del gran creador norteamericano como en la de la artista que nos ocupa en esta exposición, ante una pintura que se posiciona a medio camino entre el interés exclusivo por el significante -la pintura en sí, su superficialidad innata, el cómo se pinta al fin y al cabo- y la tendencia a valorar de manera casi única el significado -el tema o concepto de la obra, el mensaje subyacente a la misma, el qué se pinta en definitiva.

En las obras actuales de María Ángeles Vila nos abordan personajes del pasado, de su pasado y sus recuerdos que, gracias a la capacidad de universalizar de las obras de arte, son también nuestro pasado y nuestros recuerdos. Esos personajes



la superfície de l'obra per mitjà de tècniques serigràfiques, i sobre ells, fonent-se i interrelacionant-se amb els seus gestos i actituds, apareixen els elements plàstics que havien protagonitzat les etapes anteriors de la trajectòria de l'artista: la gestualitat pictòrica de la seua primera etapa abstracta i els números i paraules del seu període immediatament posterior. És difícil per tant de trobar una exposició més coherent que la que se'ns presenta; és quasi impossible imaginar una mostra que ens servisca millor que l'actual per a comprendre l'evolució d'una artista que, durant els últims anys, ha passat d'eixa ja comentada abstracció pura a les actuals imatges híbrides entre un art no referencial i la més directa figuració d'arrel fotogràfica i realista.

Les relacions amb l'univers creatiu de Rauschenberg van inclús més enllà d'una possible influència formal. En algunes de les seues últimes exposicions (casos de les mostres "P.D.t.R.F.A.D" a Gandia en 2009 i "Passatges de la memòria" en la galeria del Tossal de València al juny d'este mateix any - ambé en aquesta que presentem ara: nt) l'artista ha col·laborat amb la ballarina i coreògrafa Alicia Herrero relacionant arts plàstiques amb arts escèniques, pintura i dansa, imatges estàtiques amb el cos d'una ballarina en moviment. Apareixen ací de nou possibles línies d'actuació semblants a les realitzades per l'artista americà amb alguns companys del mític Black Mountain College com ara el músic John Cage i, sobretot i principalment, el coreògraf Merce Cunningham amb qui va col·laborar en nombroses ocasions realitzant decorats i vestuaris per a diversos espectacles escènics.

6.

El *New-dadá* va obrir el camí pel qual transitaria el posteriorment i tremendament reeixit *Pop-Art*. Amb les seues polèmiques propostes neodadaïstes Robert Rauschenberg va permetre superar al llavors intocable univers de l'Expressionisme abstracte. La pintura pura, expressiva, matèrica i abstreta de Pollock, de Kooning, Kline o Motherwell per citar tan sols a alguns autors, acabaria per ser "superada" per l'ocupació dels nous mitjans de comunicació de masses, la referència impenitent a la publicitat i a la baixa cultura així com la impersonal tècnica d'artistes *Pop* com Warhol, Lichtenstein o Wesselmann.

que sirven como paradigmas colectivos se nos presentan, como ya hemos anticipado, a partir de imágenes fotográficas transferidas a la superficie de la obra mediante técnicas serigráficas, y sobre ellos, fundiéndose e interrelacionándose con sus gestos y actitudes, aparecen los elementos plásticos que habían protagonizado las etapas anteriores de la trayectoria de la artista: la gestualidad pictórica de su primera etapa abstracta y los números y palabras de su periodo inmediatamente posterior. Es difícil por tanto encontrar una exposición más coherente que la que se nos presenta; es casi imposible imaginar una muestra que nos sirva mejor que la actual para comprender la evolución de una artista que, durante los últimos años, ha pasado de esa ya comentada abstracción pura a las actuales imágenes híbridas entre un arte no referencial y la más directa figuración de raíz fotográfica y realista.

Las relaciones con el universo creativo de Rauschenberg van incluso más allá de una posible influencia formal. En algunas de sus últimas exposiciones (casos de las muestras "P.D.t.R.F.a.D" en Gandia en 2009 y "Pasajes de la memoria" en la galeria del Tossal de Valencia en junio de este mismo año) la artista ha colaborado con la bailarina y coreógrafa Alicia Herrero relacionando artes plásticas con artes escénicas, pintura y danza, imágenes estáticas con el cuerpo de una bailarina en movimiento. Aparecen aquí de nuevo posibles líneas de actuación similares a las realizadas por el artista americano con algunos compañeros del mítico Black Mountain College tales como el músico John Cage y, sobre todo y principalmente, el coreógrafo Merce Cunningham con quien colaboró en numerosas ocasiones realizando decorados y vestuarios para varios espectáculos escénicos.

6.

El New-dadá abrió el camino por el que transitaria el posterior y tremendamente exitoso Pop-Art. Con sus polémicas propuestas neodadaístas Robert Rauschenberg permitió superar al por entonces intocable universo del Expresionismo abstracto. La pintura pura, expresiva, matérica y ensimismada de Pollock, de Kooning, Kline o Motherwell por citar tan solo a algunos autores, acabaría por ser -superada- por el empleo de los nuevos medios de comunicación de masas, la referencia



L'obra actual de María Ángeles Vila Tortosa pareix posicionar-se en aquell moment de canvi i mutació que exemplifica de manera perfecta la figura de Rauschenberg: el punt exacte en què la pictorialitat estricta de l'expressionisme abstracte va metamorfosar en la fredor tècnica dels creadors *pop*.

Evolucionarà la pintura de l'artista cap a propostes pròximes al *Pop* a partir de l'ocupació contínua i progressiu d'imatges fotogràfiques com a base última per a la seua obra o romandrà fidel a la matèria pictòrica en la qual va donar els seus primers passos com a creadora plàstica? Creixeran els elements referencials en futures sèries o, al contrari, estes últimes exposicions en què ens ha regalat una originalíssima visió de les possibilitats de la combinació de fotografia i pintura han sigut tan sols un parèntesi dins del seu particular periple dins de l'abstracció?

Només per desvelar el misteri val la pena no perdre-li la pista.

Només per conèixer com es resoldrà l'enigma mereix seguir atents a les seues pròximes creacions...

...siga quin siga el camí que trie.

Óscar Martínez García

DOCTOR EN BELLES ARTS

I LLICENCIAT EN HISTÒRIA DE L'ART

impenitente a la publicidad y a la baja cultura así como la impersonal técnica de artistas Pop como Warhol, Lichtenstein o Wesselmann. La obra actual de María Ángeles Vila Tortosa parece posicionarse en aquel momento de cambio y mutación que ejemplifica de manera perfecta la figura de Rauschenberg: el punto exacto en el que la pictorialidad estricta del Expresionismo abstracto metamorfoseó en la frialdad técnica de los creadores Pop.

¿Evolucionará la pintura de la artista hacia propuestas cercanas al Pop a partir del empleo continuo y progresivo de imágenes fotográficas como base última para su obra o permanecerá fiel a la materia pictórica en la cual dio sus primeros pasos como creadora plástica? ¿Creerán los elementos referenciales en futuras series o, por el contrario, estas últimas exposiciones en las que nos ha regalado una originalísima visión de las posibilidades de la combinación de fotografía y pintura han sido tan solo un paréntesis dentro de su particular periplo dentro de la abstracción?

Solo por desvelar el misterio vale la pena no perderle la pista.

Solo por conocer como se resolverá el enigma merece seguir atentos a sus próximas creaciones

...sea cual sea el camino que escoja.

Óscar Martínez García

DOCTOR EN BELLAS ARTES

Y LICENCIADO EN HISTORIA DEL ARTE

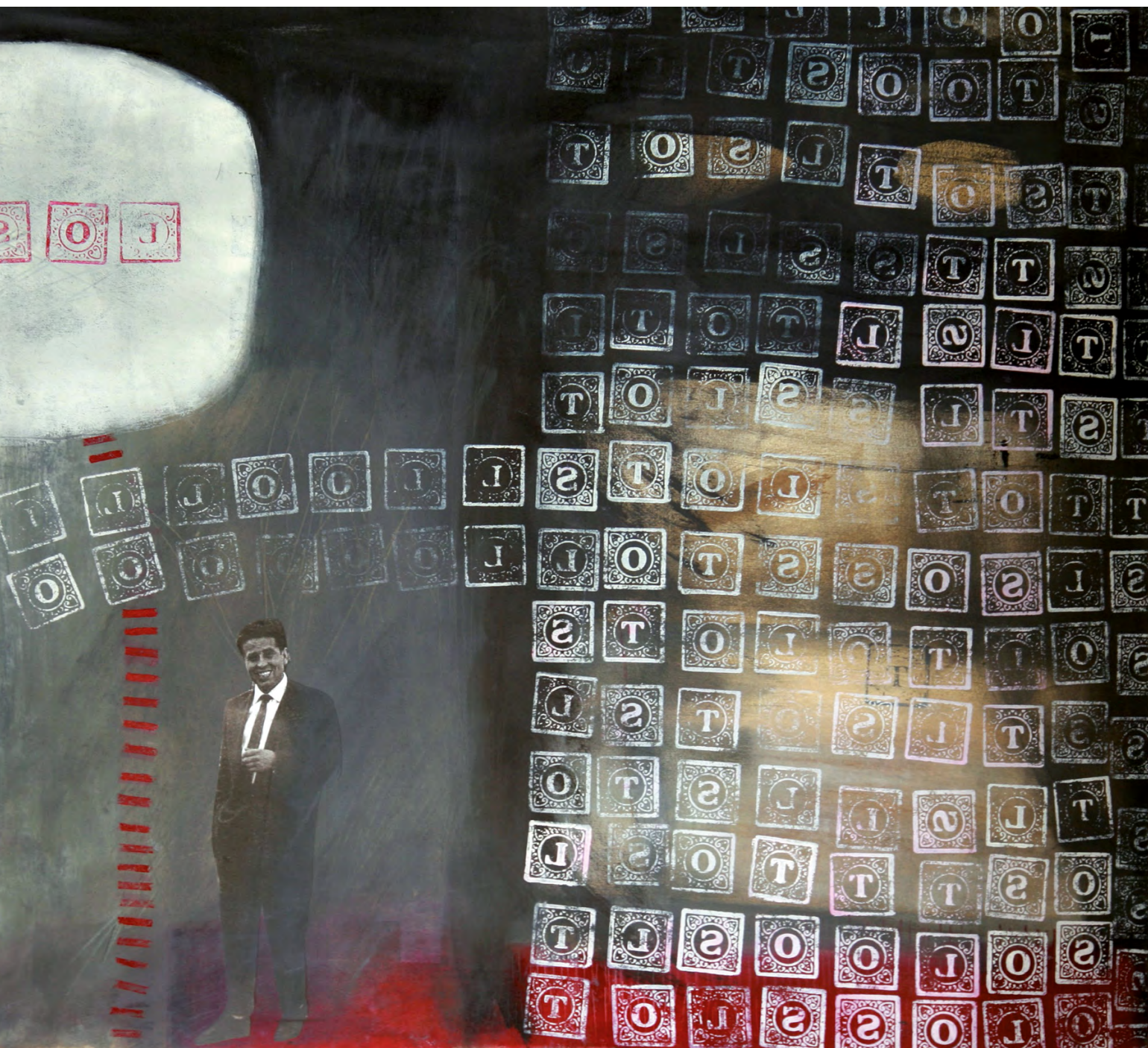


exposición
exposició



Lost. Aiguafort, monotipus i collage. 100x70cm







Caminantes. Serigrafía i mixta sobre llenç. 400x142cm.





Memoria. Mixta sobre paper i fusta. 17x17cm c/u





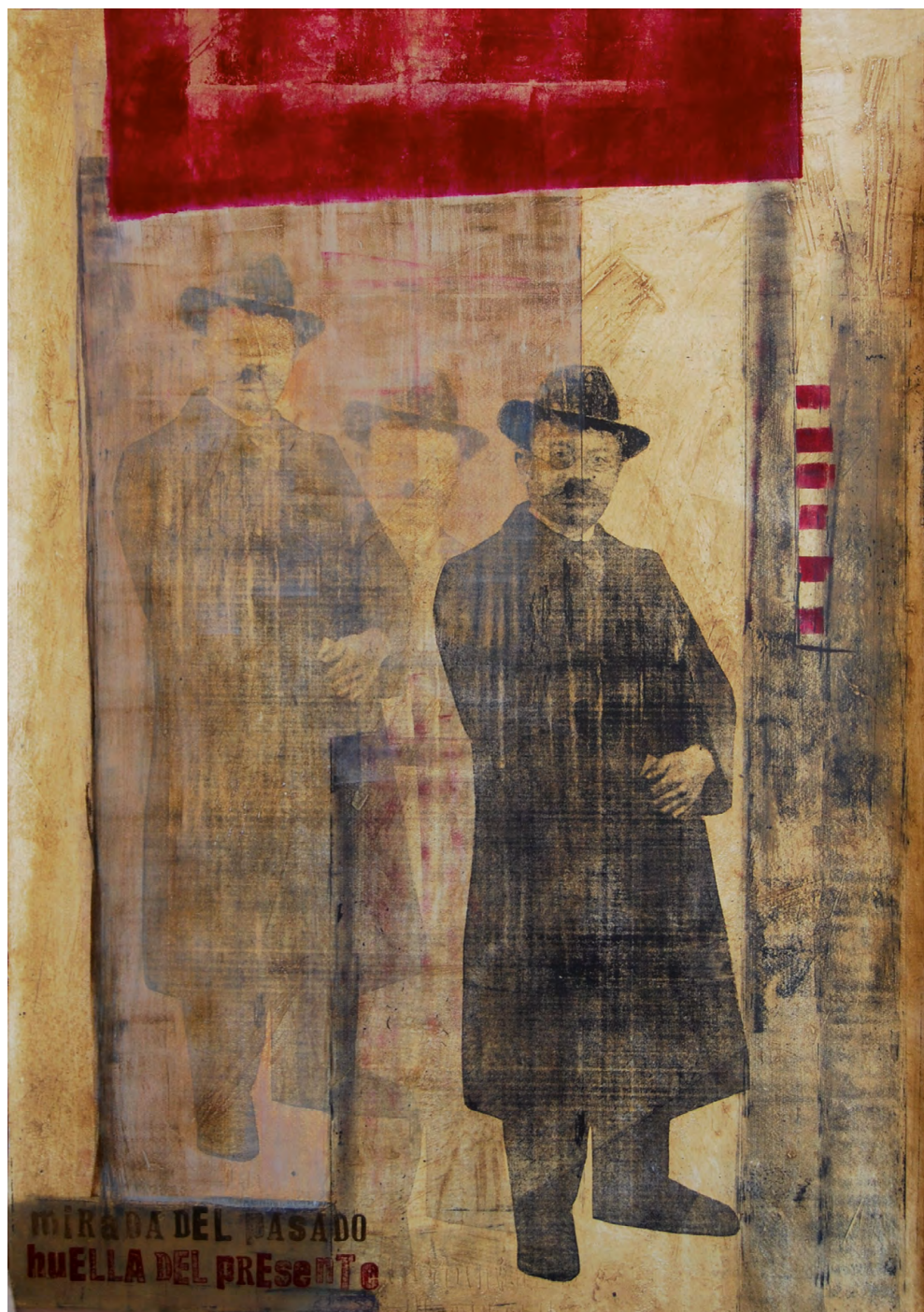




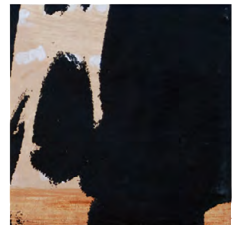
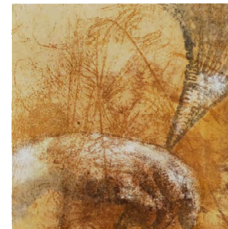
Serie Educación.
Fotolitografía i mixta
sobre paper. 70x100cm



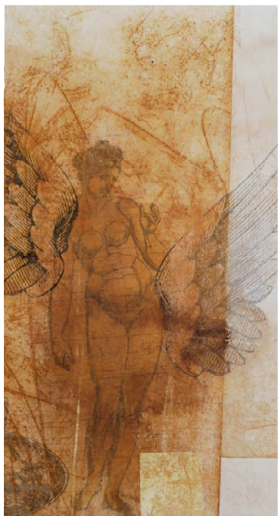
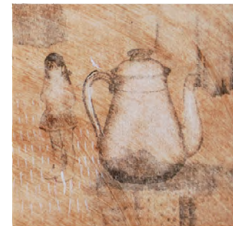
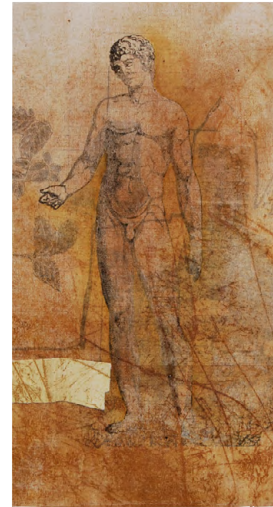








*Buscando los cimientos o las alas.
Mixta sobre llenç. Mesures variables.*





El cuento de nunca acabar. Serigrafía i mixta sobre tela. 150x130cm





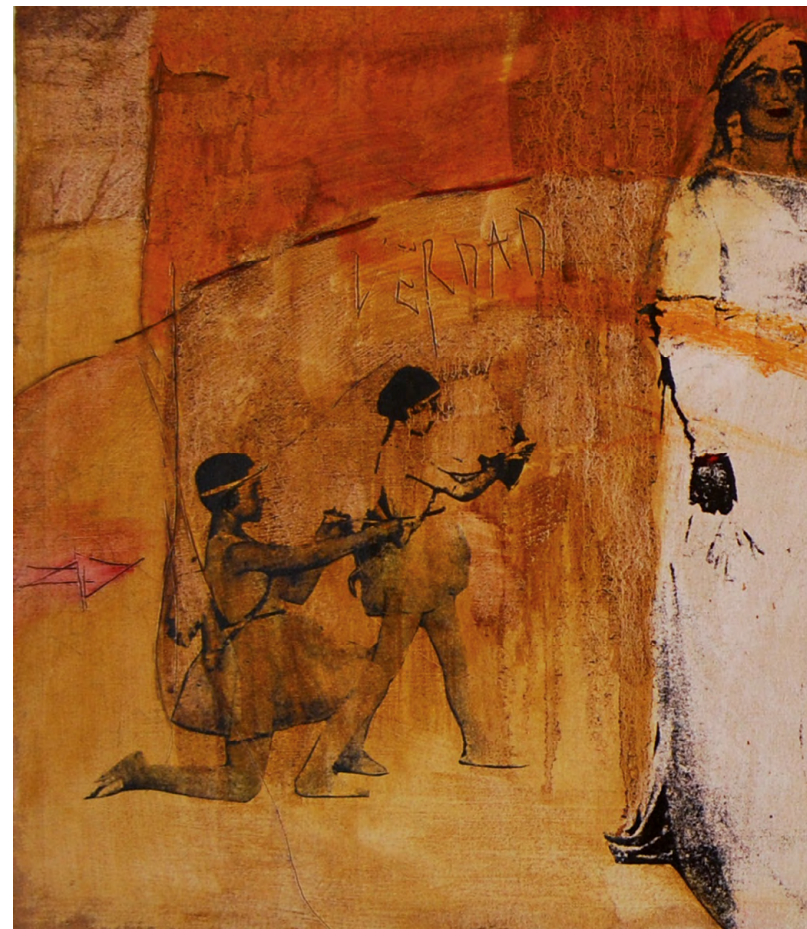


Pasajes. Collage i mixta sobre fusta. 15x28x12cm

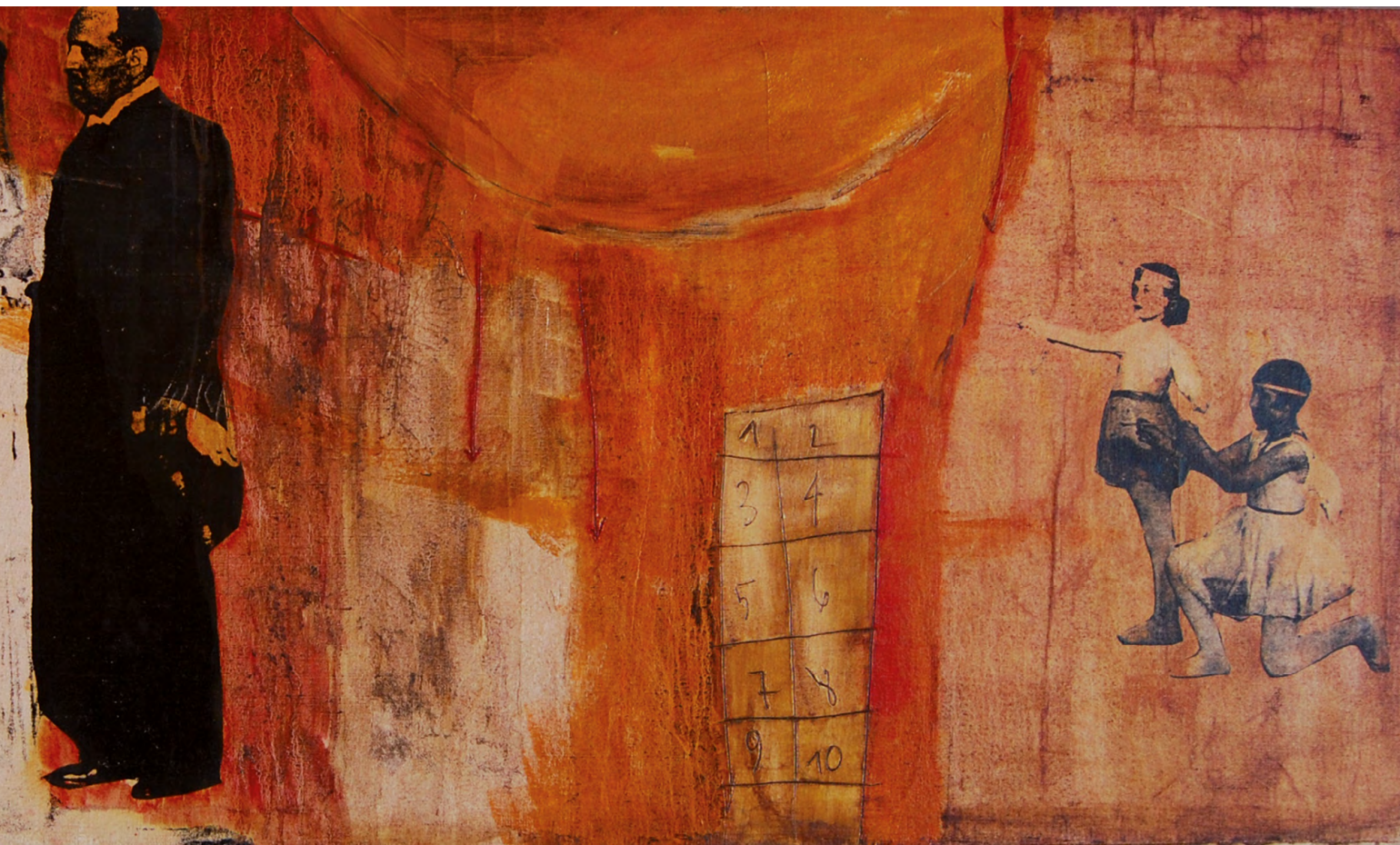








Mi Ami? Serigrafia i mixta sobre fusta. Mesures variables.













La Campeona. Serigrafía i mixta sobre tela. 48x50cm









María Ángeles Vila Tortosa. Enguera (Valencia) 1978

Vive y trabaja a caballo entre Roma y Valencia.

- 2001: Licenciada en Bellas Artes por la Facultad de Bellas Artes de San Carlos de Valencia (U.P.V.).
- 2002: Cursos de doctorado en el programa de Grabado y Estampación. Certificado de Aptitud Pedagógica (U.P.V.).
- 2000-2001: Beca Erasmus en la Accademia di Belle Arti di Roma, Italia.
- 2002-2003: Beca Leonardo da Vinci. Taller de grabado Mario Caprini. Roma, Italia.
- 2002-2006: Colaboración como estampadora en el Taller de grabado Luigi Ferranti. Roma, Italia.
- 2004-2006: Colaboración en la Galería del Instituto Cervantes. Roma, Italia.
- 2010: Curso de litografía. Taller de gráfica experimental de La Habana. Cuba.

Exposiciones Colectivas

- 2001: *Segni Incisi*. Exposición de Grabado. Rome University of Fine Arts. Libera Accademia di Belle Arti de Roma, Italia.
- 2002: *Arte Sevilla*. Feria de Arte Contemporáneo de Sevilla. Galería Ibalart. *Il tempo ritrovato*. Exposición de libros de Artista. Roma, Italia.
- 2003: *Estampa 2003*. Feria de Grabado contemporáneo. Galería Ibalart. *Segni d'artista*. Centro per l'incisione e la Grafica d'Arte. Fornello, Roma. *Hispano-latino americana*. Galería intercultural permanente de Roma. *Errare* Exposición de libros de Artista. Biblioteca Nacional de Roma, Italia.
- 2005: *Vedo Verde*. Palazzo Genovesi. Salerno. Italia. *Passa Parola*. Exposición de libros de Artista. Biblioteca Casa Natense. Roma, Italia. *Art Azione*. Associazione Culturale Micro. Roma, Italia.
- 2006: *Il confine ma dove?* Galleria Stella Tasca. Roma, Italia.
- 2006: *Colectiva de pintura*. Galería Fondaco. Roma, Italia.
- 2007: *Beauty and case*. Temporary Love. Roma, Italia. *Segno-figura*. Galleria Il Sole. Roma, Italia.
- 2008: *Trazo-tiempo*. Gran Teatro de Xàtiva. Xàtiva, Valencia. *Revisión 1808*. El Caballero de la Blanca Luna. Valencia.
- 2009: *Fabularte*. El Caballero de la Blanca Luna. Algemesí.
- 2009: Colectiva de pintura. *Trazo- tiempo*. L'Altre Espai. Valencia. *Alberto Casiraghy, gli Amici e Roma*. Lavatoio Contumaciale. Roma. *Segni per libri*. Civitanova Marche. Italia.
- 2010: *Miradas de mujer*. Sala de exposiciones Arzobispo Mayoral. Ayuntamiento de Valencia. *Colectiva de pintura*. Galería Cuatro. Valencia. *Arte e lavoro*, intervenciones artísticas en el centro histórico de Roma. Roma. *Ars Libris 2010*. Espacio de Arte Contemporáneo. Barcelona. El Caballero de la Blanca Luna.

Exposiciones Individuales

- 2000: Exposición de Monotipos. Sala Robado. Gandía, Valencia.
- 2001: Exposición de Pinturas. Casa de la Cultura Manuel Tolsá . Enguera, Valencia.
- 2003: Exposición de Pintura. Lol, espacio en metamorfosi. Roma, Italia. *Structure*. Exposición de Grabado y Pintura. Circolo Culturale CASC-BI. Banca di Roma. Roma, Italia.
- 2004: *Arte in disuso*, Domus Sessoriana. Roma, Italia. *Entre las pequeñas ventanas*. Spazi Multipli. Roma, Italia
- 2005: *Tela-segno-spazio*. Moving Gallery. Roma, Italia.
- 2006: *Contemporanea Monti*. Roma, Italia
- 2008: *Pintura, grabado y pequeñas cosas*. La Tira, Galería de Arte. Xàtiva, Valencia.
- 2009: *P.D.T.R.A.F.D.* Sala A de L'Espai d'Art. Gandía, Valencia
- 2010: *Pasajes de la memoria*. Galería del Tossal. Valencia.

Certámenes y premios

- 2000: Seleccionada *Premio Nacional de Pintura*. Xàtiva, Valencia. Primer Premio de Pintura. L'Alcudia.
- 2001: Finalista y Mención de Honor *8º Premio Nacional Maurizio Marchese*. Asociación Cultural *La Cuba d'Oro*. Roma, Italia. Seleccionada *Premio de Pintura Jaurena Art*. L'Hospitalet del Llobregat, Barcelona.
- 2002: Mención del Jurado *1ª Bienal de Grabado Contratalla*. Barcelona. Primera Mención de Honor II Mostra d'Art Jove. Seleccionada II Bienal de Grabado *Ciudad de Borja*. Zaragoza.
- 2003: Primer Premio de Pintura. L'Alcudia de Crespins, Valencia. Seleccionada *Premio Nacional de Pintura*. Xàtiva, Valencia. Finalista Bienal de Grabado *José de Ribera*. Xàtiva, Valencia.
- 2004: Cuarta Mención de Honor *IV Mostra d'Art Jove Font d'art Ontinyent*. Ontinyent, Valencia.
- 2005: Finalista *Bienal de Grabado José de Ribera*. Xàtiva, Valencia.
- 2006: Seleccionada *Premio de Minicadros, Huestes del Cadí*. Elda, Alicante. Accésit *VI Bienal de Grabado Ciudad de Borja*. Zaragoza. Seleccionada *Premio de Grabado José Hernández*. Pinto, Madrid.
- 2008: Mención de Honor *Premio Nacional de Pintura*. Xàtiva, Valencia.
- 2009: Seleccionada en el *VII Certamen de Pintura Iberdrola*. Universidad Miguel Hernández de Elche.

Obra en instituciones

- Accademia di Belle Arti di Roma, Italia.
- Asociación Cultural *La Cuba d'Oro*. Roma, Italia.
- Departamento de Dibujo. Facultad de BB.AA. de San Carlos. Valencia.
- Centro per L'Incisione e la Grafica d'Arte. Formello, Roma.
- Biblioteca Nazionale Centrale di Roma, Italia.
- Ayuntamiento de Gandía, Valencia.
- Centro de experimentación gráfica de La Habana, Cuba.

Índice / *índex*

Introducción <i>Introducció</i>	7
Un nuevo paradigma de vida: paisajes y pasajes <i>Un nou paradigma de vida: paisatges i passatges</i>	9
Paisajes de la memoria. María Ángeles Vila <i>Paisatges de la memòria. Maria Àngeles Vila</i>	13
Imágenes de memoria, que no de olvido <i>Imatges de memòria, que no d'oblit</i>	15
Paisajes de la memoria <i>Paisatges de la memòria</i>	18
Exposición <i>Exposició</i>	25
Biografía <i>Biografia</i>	56



AYUNTAMIENTO DE ENGUERA



MUSEO ARQUEOLÓGICO MUNICIPAL

VNIVERSITAT ID VALÈNCIA
Facultat de Ciències Socials (CSCS)



ISBN 978-84-7772-9-6

